

Şeffaflığın Ötesinde: Tedarik Zinciri Hesap Verebilirliği için Güvenli, Erişilebilir Dijital Araçlar Oluşturmak

Bu belge, Open Supply Hub (OS Hub) tarafından hazırlanan [Şeffaflığın Ötesinde: Tedarik Zinciri Hesap Verebilirliği için Güvenli, Erişilebilir Dijital Araçlar Oluşturmak](#) raporunun özetini sunmaktadır.

Rapor, Avrupa Birliği'nin Kurumsal Sürdürülebilirlik Durum Tespiti Direktifi (CSDDD) ve diğer bölgelerde ortaya çıkan benzer insan hakları durum tespiti (HRDD) mevzuatları bağlamında geliştirilmiştir. Bu çerçeveler, bir dönüm noktası niteliğindedir: şirketlere yeni yükümlülükler getirirken, sendikalar ve sivil toplum kuruluşlarını (STK'lar) örgütlenme özgürlüğü, çalışma koşulları ve şikâyet mekanizmalarının etkinliği konusunda vazgeçilmez bilgi kaynakları olarak öne çıkarmaktadır. Politika yapıcılar ve iş dünyası, bu aktörlerin içgörülerini olmadan, durum tespiti süreçlerinin eksik ve etkisiz kalma riski taşıdığını gün geçtikçe daha çok kabul etmektedir.

Dijital tedarik zinciri hesap verebilirlik araçları, tedarik zincirleri hakkında bilgi toplayan, yayınlayan ve analiz eden çevrimiçi sistemlerdir. Open Supply Hub (OS Hub) gibi platformlar, HRDD ile bağlantılı verileri görüntülemek ve tedarik zincirlerini şekillendiren birçok aktör arasındaki bağlantıları güçlendirmek için potansiyel sağlayıcılar olarak görülmektedir.

OS Hub, bu bağlamda, Mayıs ve Temmuz 2025 tarihleri arasında, işçilerle çalışan veya onları temsil eden 65 kuruluşla bir istişare gerçekleştirdi. Katılımcılar arasında Asya, Avrupa ve Amerika'dan taban kolektifleri, ulusal sendikalar, küresel federasyonlar, STK'lar, fon sağlayıcılar ve akademisyenler yer aldı. İstişare, sadece OS Hub platformu hakkında geri bildirim almakla kalmayıp, aynı zamanda dijital tedarik zinciri hesap verebilirlik ekosistemi hakkında daha geniş yansımalar da aramıştır.

Ortaya çıkan tablo, hak sahibi grupların, dijital platformları pratikte nasıl deneyimlediğini ve bunların onlar için güvenli, erişilebilir ve gerçekten faydalı olabilmesi için nelerin gerektiğini göstermektedir. Rapor, şeffaflık ve durum tespiti için giderek artan bir şekilde dijital araçlara güvenen paydaşlara (platform geliştiricileri, fon sağlayıcılar, düzenleyiciler, iş dünyası vb.) yöneliktir ve onlara tedarik zinciri risklerinden en çok etkilenen gruplardan doğrudan içgörüler sunmaktadır.

Anlamlı Kullanıma Yönelik Engeller

İstişareden çıkan ana temalardan biri, dijital tedarik zinciri hesap verebilirlik araçlarının artan mevcudiyeti ile sendikaların ve STK'ların bunları etkin bir şekilde kullanma yeteneği arasındaki uçurumdur. Bazı kuruluşlar bu platformları denese de, erişim ve etki arasındaki ilişki belirsiz kalmaktadır. Bu bağlamda, birbiriyle bağlantılı dört engel açıkça öne çıkmıştır.

Yapısal kısıtlamalar:

Siyasi baskı, işçi haklarını koruma konusundaki eksiklik ve işverenlerden veya hükümetlerden gelebilecek misilleme riski, birçok sendika ve STK için güvenli katılımı ciddi şekilde sınırlamaktadır. Örneğin, 2021'deki Myanmar askeri darbesinden sonra, sendika liderleri tutuklandı, hapse atıldı ve hatta öldürüldü. Böyle bir ortamda, sendika liderlerinin de söylediği gibi, dijital platformlarda belge kaydetmek veya paylaşmak bile suçlanmak için yeterli olabilir. İstişarede, kuruluşların %22'si (toplam 14) kısıtlayıcı iş hukukunu ve sıkı gözetimi güvenli katılımın önündeki en büyük engel olarak gösterirken, %19'u (12 kuruluş) işverenlerden veya çok uluslu alıcılardan misilleme korkusunu önemli bir caydırıcı olarak tanımladı. Kronik yetersiz finansman bu kısıtlamaları daha da artırmaktadır: katılımcıların %25'i (16 kuruluş) sınırlı personel, personel arasında düşük dijital okuryazarlık ve temel, esnek fon eksikliğinin onları "hayatta kalma modunda" bıraktığını, bu platformlarla etkileşime geçmek için kaynak ayıramadıklarını bildirdi.

Kullanılabilirlikte eksiklikler:

Çoğu işçi, dijital kanallara erişim için genellikle yavaş internet bağlantılarına ve cep telefonlarına güvenmektedir. Öncelikle masaüstü kullanımı için tasarlanmış, yüksek bant genişliği gerektiren veya sadece İngilizce çalışan platformlar, hak sahiplerinin büyük bir kısmını dışlamaktadır. Katılımcılar, kötü kullanıcı deneyimi, esnek olmayan arama işlevleri ve teknik jargonun (örneğin "due diligence" veya "stakeholder engagement") kelimesi kelimesine çevirilerinin, düşük okuryazarlık ve çok dilli grupları daha da yabancılaştırdığını vurguladı.

Veri yönetimdeki boşluklar:

Birçok katılımcı, riskli, kaynak yoğun saha çalışması yoluyla toplanan verilerin, dijital tedarik zinciri hesap verebilirlik platformlarında paylaşılması durumunda, çalışma koşullarını iyileştirmek yerine kurumsal sorumluluğu yönetmek için kullanılabileceği konusunda kaygılarını paylaştı. Katılımcıların %12'si (8 kuruluş), veri kontrolü ve veri görünürlüğü konusunun belirsiz olması ve birçok platformun web sitesinde bir şikayet mekanizması olmaması hakkında endişelerini dile getirdi. Geri bildirim sistemi, şikayet prosedürleri veya ortak sahipliğin olmadığı bir ortamda, sahadaki aktörler, durum tespiti süreçlerinde eşit ortaklar olmaktan ziyade "veri besleyicileri" haline gelmekten korkmaktadırlar.

"Performans odaklı" hesap verebilirlik:

Dijital araçların, şirketlerin hak sahipleriyle gerçek bir diyalog kurmak yerine "yapılması gerekenler listesindeki maddelerin işaretlemesini" sağlayan bir kısayol haline gelebileceği konusunda genel bir endişe öne çıkmaktadır. Katılımcıların %72'si (47 kuruluş) tesis düzeyinde şikayet mekanizmalarının görünür olmasını desteklerken, %25'i (16 katılımcı), sadece şikayet kanallarını listelemenin zayıf veya güvenilmeyen mekanizmaları meşrulaştırma riski taşıdığı konusunda uyarıda bulundu. İşverenler tarafından oluşturulan "sarı sendikaların" bağımsız sendikalarla birlikte bu platformlarda görünmesinin, örgütlenme özgürlüğünü baltalayabileceği endişesi dile getirildi. Buna karşılık, Toplu İş Sözleşmeleri (TİS) konusundaki şeffaflığa güçlü bir destek vardı: katılımcıların %65'i (42 kuruluş) TİS'lerin yayınlanmasını desteklerken, %18'i (12 kuruluş) daha da ileri giderek, etkili maddelerin ve uygulama modellerinin başka yerlerde de tekrarlanabilmesi için tam metin açıklamasını savundu.

İşçi Odaklı Tasarım İlkeleri

Bu engellere yanıt olarak, katılımcılar, gerçekten kapsayıcı dijital tedarik zinciri hesap verebilirlik platformlarının temelini oluşturması gerektiğine inandıkları şeyleri özetledi. Geri bildirimleri, işçi odaklı tasarım için altı ilke halinde sentezlendi. Bu ilkeler kesin bir kontrol listesi değil, farklı bağlamlarda uyarlanabilen ve üzerine inşa edilebilen başlangıç bir çerçevedir.

1. Güven:

Katılımcılar, verilerin nasıl toplandığı, kullanıldığı, saklandığı ve yönetildiği hakkında açık, erişilebilir bilgilere ve gerektiğinde itiraz etme veya geri çekme olanağına ihtiyaç duyduklarını vurguladı.

2. Güvenlik:

Araçlar, başlangıçtan itibaren riskler göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır. Örgütlenmenin kısıtlandığı veya yoğun bir şekilde gözetlendiği bağlamlarda, anonimlik, şifreleme ve güvenli veri işleme gibi koruyucu özellikler çok önemlidir.

3. Erişebilirlik:

Platformlar gerçek dünya koşullarına uyum sağlamalıdır. Zayıf bağlantıya sahip, çok dilli veya düşük okuryazarlık bağlamlarında çalışan hak sahipleri için erişilebilirlik, teknoloji kadar tasarımla da ilgilidir. Bu, mobil öncelikli erişim, çok dilli arayüzler, kullanıcı dostu sistemler ve kullanıcıların kapasitelerini ve gerçeklerini yansıtan formatlar sağlamak anlamına gelir.

4. Ortak Yönetim:

Anlamlı katılım, hak sahiplerinin sadece danışılmasını değil, aynı zamanda yönetim yapılarında resmi rollere sahip olmasını da gerektirir. Danışma kurulları, yönlendirme komiteleri veya işbirliğine dayalı inceleme panelleri, araçların ihtiyaçları ve öncelikleri doğrultusunda gelişmesini sağlayarak onlara gerçek bir denetim ve karar alma gücü vermelidir.

5. Temsil:

Dijital hesap verebilirlik çabaları, hak sahiplerinin çeşitliliğini yansıtmalıdır. Katılım, cinsiyet, coğrafya ve sektör genelinde taban grupları aktif olarak içermeli ve tam ve eşit katılımı sağlamak için gerekli desteği sağlamalıdır.

6. Karşılıklılık:

Hak sahipleri bilgi ve zamanları ile katkıda bulunduklarında, ve bazı durumlarda risk aldıklarında, bu katkıları tanınmalı ve değer verilmelidir. Karşılıklılık birçok biçimde olabilir ve hak sahibi grupların kendileriyle istişare edilerek tanımlanmalıdır.

Öneriler

Bu ilkelerin uygulanmasının ilk adımı olarak, katılımcı geri bildirimlerinin analizine dayanarak; platform geliştiricileri, fon sağlayıcılar, düzenleyiciler ve iş dünyası için öneriler sunulmuştur.

Platform geliştiricileri ve operatörleri için

Dijital tedarik zinciri hesap verebilirlik platformları, işçilerin ve sivil toplumun tedarik zinciri yönetimiyle etkileşiminde merkezi bir rol oynamaktadır. Geliştiriciler, bu sistemlerin güvenli, kapsayıcı ve hak sahiplerinin realitesiyle uyumlu olmasını sağlamalıdır:

- Şeffaf, rızaya dayalı yönetim benimsemek: Kullanım koşulları açık, yerel dillerde erişilebilir olmalı ve verileri kimin kontrol ettiğini, ne kadar süreyle görünür olduğunu ve kullanıcıların rızalarını nasıl çekebileceklerini belirtmelidir.
- Mobil öncelikli, düşük bant genişlikli, çok dilli tasarıma öncelik vermek: Araçlar akıllı telefonlarda çalışmalı, çevrimdışı veya zamandan bağımsız kullanıma izin vermeli ve anlamlı, bağlama özel çevirilerle kullanıcı dostu bir ortam sağlamalıdır.
- Anonimlik, şifreleme ve risk değerlendirmelerini dahil etmek: Platformlar, hak sahipleriyle işbirliği içinde geliştirilen risk değerlendirmelerini tasarıma ve güncellemelere dahil etmelidir.
- Gerçek hak sahiplerinin yer aldığı yönetim yapıları oluşturmak: Sendikalar ve STK'larla birlikte danışma kurulları veya yönlendirme komiteleri, gerektiğinde ödenekler, çeviri ve koordinasyon desteği ile resmi yetkiye sahip olmalıdır.
- Birlikte çalışabilirlik ve açık formatlar sağlamak: Platform verileri, okunması, paylaşılması ve yeniden kullanılması kolay formatlarda (örneğin, CSV veya JSON) yayınlanmalıdır. Açık API'ler, sendikaların, araştırmacıların ve savunucuların bu verileri kendi çalışmalarına entegre etmelerine olanak tanımalıdır. Dijital haklar ağlarıyla işbirliği, bu araçların daha geniş teknik ve etik standartlarla uyumlu hale getirilmesine yardımcı olabilir.
- Karşılıklı faydalar sağlamak: Katılım, hak sahipleri için değer sağlamalıdır; bu değer, onlarla istişare edilerek ve katkılarının riskleri ve çabalarıyla orantılı olarak tanımlanmalıdır.

Fon sağlayıcılar ve bağışçılar için

Fonlama/finansman yapıları, taban sendikalarının ve STK'ların sisteme güvenli ve tutarlı bir şekilde katılıp katılamayacağını belirler. Bağışçılar şunlara dikkat etmelidir:

- Esnek temel fon sağlamak: Taban sendikalarının ve STK'ların dijital araçların geliştirilmesi ve yönetiminde anlamlı bir şekilde yer alabilmeleri için sınırsız, uzun vadeli destek esastır.
- Dijital ve yasal güvenliğe yatırım yapmak: Hak sahibi gruplarının sadece belirli platformlarla etkileşime geçmek için değil, daha geniş dijital ekosistemde güvenli bir şekilde yer alabilmeleri için dijital ve yasal güvenlik ihtiyaçlarını desteklemek. Bu, güvenli iletişim araçları, zarar azaltma protokolleri, dijital güvenlik eğitimi ve katılımın risk veya misillemeye yol açtığı durumlarda hak sahiplerini desteklemek için yasal altyapı için fon sağlamayı içerir.
- Aracı hibelerde kapsayıcı süreçler oluşturmak: Uluslararası STK'ları veya teknik uygulayıcıları finanse ederken, bütçelerin ve zaman çizelgelerinin çeviri, süreçte eşlik etme ve taban grupların ve işçilerin katılımıyla gerçekleşen ortak tasarım gibi kapsayıcı uygulamalara yer açtığından emin olmak.
- Dil adaletine öncelik vermek: Araçların, eğitimlerin ve belgelerin yerel ve az dijitalleştirilmiş dillere çevrilmesini ve uyarlanmasını desteklemek. Böyle bir altyapının henüz mevcut olmadığı yerlerde, topluluklarla işbirliği içinde geliştirilmesine yatırım yapmak.
- Uzun vadeli kapasite ve sektörler arası öğrenmeyi desteklemek: Hak sahibi gruplarının dijital platformları sadece işlevsel düzeyde değil, aynı zamanda kampanyalar, müzakereler ve savunuculuk için stratejik araçlar olarak kullanmaları için sürdürülebilir kapasite geliştirmeye yatırım yapmak.

Düzenleyiciler ve politika yapıcılar için

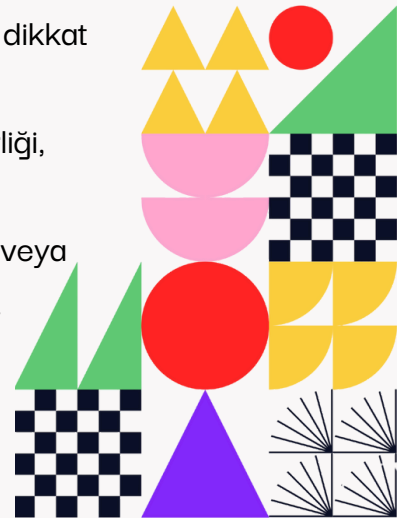
Katılımcılar, kamusal düzenlemenin dijital araçların istemeden dışlanmayı pekiştirmesini veya zarara yol açmasını engellemeye yardımcı olabileceğini vurguladı. Bunun bir parçası olarak, düzenleyicilerin şunları yapmasını tavsiye ettiler:

- Temel standartlar belirlemek: Özellikle hak sahibi katılımını içeren dijital tedarik zinciri hesap verebilirlik platformları için pratik rehberler veya temel beklentilerin geliştirilmesini teşvik etmek. Bu standartlar, bilgilendirilmiş rıza, geri alınabilir veri hakları, erişilebilir şikayet mekanizmaları ve kapsayıcı yönetim yapısı gibi temel alanları kapsamalıdır.
- Erişilebilirlik kıyaslamalarını uygulamak: Kamu fonu alan platformların temel erişilebilirlik beklentilerini karşıladığından veya bunu yapmak için açık, zaman çizelgesi belirlenmiş planlara sahip olduğundan emin olmak. Kamu kuruluşları, platformların, özellikle daha küçük veya misyon odaklı aktörler tarafından geliştirilenlerin, bu kıyaslamaları karşılamasına yardımcı olmak için teknik veya finansal yardım da sunabilir.
- Bağımsız denetimi teşvik etmek: Hak sahiplerinin bu platformlardan kaynaklanan endişeleri dile getirmeleri, telafi talep etmeleri veya istenmeden yol açılan zararları bildirmeleri için alanlar sağlayan, platformların içinde veya dışında bağımsız yapıların oluşturulmasını desteklemek.

İşverenler ve iş aktörleri için

Katılımcılar, işletmelerin veriyi nasıl yorumladığı, uyguladığı ve aktardığını; platformların anlamlı bir hesap verebilirliği güçlendirmesini mi yoksa yüzeysel bir uyuma katkıda bulunmasını mı belirlemede önemli rol oynadığını vurguladı.

- Diyaloğu derinleştirmek için verileri kullanmak: Şikayetler veya sendika varlığına ilişkin platformdaki bilgiler, işçiler ve STK'larla doğrudan etkileşim için bir başlangıç noktası olarak ele alınmalı, onların yerine geçecek bir unsur olarak görülmemelidir.
- Verileri sorumlu bir şekilde paylaşmak: Platformlara veri katkısında bulunurken, bilgilerin doğru, güncel ve uygun güvenlik önlemleriyle sunulmuş olmasına dikkat etmek.
- Birlikte geliştirilen araçlara yatırım yapmak: Mümkün olduğunda, erişilebilirliği, güvenliği ve hesap verebilir yönetimi önceleyen, hak sahipleriyle birlikte geliştirilen dijital hesap verebilirlik platformlarını; finansman, ortak tasarım veya gerçek koşulları yansıtan standartların savunuculuğu yoluyla desteklemek.

Sonuç

Dijital tedarik zinciri hesap verebilirlik platformları; örgütlenme özgürlüğünün, güçlü iş yasalarının veya toplu pazarlığın yerine geçmez, ancak kurumsal hesap verebilirliği ilerletmek için güçlü araçlar olmaya devam eder. Asıl görev, bu platformların tasarım ve yönetişiminin herkes için—özellikle tedarik zincirlerinde en dezavantajlı durumda olanlar için—eşit şekilde hizmet etmesini sağlamaktır. Bu rapordaki ilke ve öneriler; platformlara, fon sağlayıcılara, işletmelere ve hak sahiplerine sabır, alçakgönüllülük ve karşılıklılık içinde birlikte çalışmalarını çağırısı yapmaktadır. Ancak bu şekilde dijital araçlar, veri toplamayı aşarak küresel tedarik zincirlerinde anlamlı değişime yön verebilir. Umudumuz, bu raporun bu doğrultuya—küçük de olsa—katkı sağlamasıdır.

Bizimle İletişime Geçin

Her türlü soru, geri bildirim veya bu çalışmayı ileriye taşımak adına iş birliği imkânları için lütfen Open Supply Hub Ekibi ile iletişime geçiniz.

info@opensupplyhub.org

